

Christus idiotas elegit, ut canfunderet Mundum. Praeter duodecim Apostolos à Christo electos, alii tres sunt, scilicet, S. Mathias in locum Judæ proditoris ab Apostolis sufféctus, Paulus ac Barnabas instinctu Spiritus Sancti Apostolatu deinde initiali.

Sacerdotes creati ab ipsomet Christo fuerunt, et quidem eo tempore, quo, celebrata cum ipsis Agni Paschalis coena, et Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento instituto, eisdem præcépit, ut tali modo sui memoriam celebrárent, et confeeta sub utraque specie Eucharistia, Sacrificium offerrent.

Die Pentecostes, seu Quinquagésimo post Christi Resurrectiōnem, Apostoli Spiritu Sancto afflati fuerunt; et quidem Hierosolymis: nam mandáverat illis Christus, *ab Hierosolymis ne discéderent, sed expetárent promissiōnem Patris.* Suscepserunt postmodum mundum, imbuendum Evangelio, distributis sibi terrarum pártibus. Antequām tamen divideréntur, eodem Divino Spiritu afflati, convenientes Hierosolymam, Christianæ Fidei formulae componendam censuerunt, ut eamdem per omnes gentes æqualiter prædicárent; eámque *Symbolum* appellarunt, ut ea veluti nota et téssera quadam Christianos internoscerent.

JANUA LINGUARUM

JOAN. COMÈNII.

Habiendo llegado á mis manos el JÁNUA LINGUÁRUM que el Colegio de Jesuitas de Salamanca publicó á principios del siglo xvi, y que el Sr. Hervas y Panduro en su *Historia de la vida del Hombre*, dice que le había visto reimpreso en trece lenguas distintas, por esta circunstancia y la de que muchos literatos le llaman *libro de oro* por la reunión de voces é ideas que contiene para fecundizar el entendimiento de los jóvenes que se dedican al estudio de la lengua latina, y hallarse tan conforme con el método seguido en esta COLECCION, he creido oportuno insertar los siguientes capítulos de los cien que contiene divididos en parrafitos.

CAP. I. *Intróitus.*

Salve, Lector amíce.

Si rogas, quid sit eruditum esse? Respónsum habeo: nosse rerum differéncias, et posse unumquodque suo designare, vel insignire nōmine.

Nihilne prætérea? Nihil certé quidquam.

Totius eruditiónis pósuit fundámētum, qui nomenclatúram rerum naturae, et artis perdídicit

Sed, atqui, id difficile forsitan?

Est: si invitus féceris, aut præveniénte, et præconcépta imaginatiōne, te ipsum téreas.

Tandem si quid asperitatis erit, initio eril

¿Annon et literarum charactères, ac ductus puéris primo intúitu mira monstra, et porténta vidéntur?

Ast ubi ullum impénderint óperæ Indum, et jocum esse animadvértunt

Idem in omni re évenit, ut aspéctu exteriōri operosa appáreat.

At si non solum aggréderis; sed étiam pergis, nihil est

quod non cedat, et se subdat ingénio

Qui cupit, capit ómnia.

Agedum itaque quisquis es, speráre te jubeo; despe-
ráre veto.

En, vide, exíguum hoc opúsculum.

Hic tamen (absit dicto jactántia) latínam línguam velut
in breviário, seu inchirídio osténdam.

Tenta, quæso, evólve, et edíscere aliquot pagéllas.

Facto hoc, oculátum te ad humanitatis studia reípsa
compéries.

CAP. II. *De Hómine.*

Princeps animántium homo, mundi epitome, vágens
násctitur.

Hunc post partum nénitrix, aut obstétrix, fasciis invo-
lútum, fasciátum in cunas repónit.

Nutrix veró alma ampléctens, et ampléxans alúm-
num suum, ubéribus lactat, pappis sátiat, et sórdida tum
abstérgit: et ubera sugat púgio ipse lactet.

A cúnabulis venítur ad separástra, ubi bímulus infans
incessum sibi format, et fari, ac balbutiri incipit, infit
crepitáculis, puppis, et crepundiis ludens.

Impúberes, cum pubéscunt, sonóram vocem álerant.

Ita Infántia se ipsam ignórat; pueritia lúdicris transí-
git; juventus vanis; viríltas laboriósis; senectus ad
prióra ralábitur.

Senens enim bis púeri, grandaévi repuaráscunt.

Mediócris statüræ homo óptimæ est proportiōnis.

Nam gigas terrículo, seu terriculamento, est; nanus,
homúncio, hómulus, homúnculus, pulímo, púmilus, risui
ac derículo apud omnes, ab ómnibus illúditur et deridétur.

CAP. III. *De Schola et Institutiōne.*

Quóniam literáti ad ómnia hábiles esse, idiótæ vicevérsa
parum societati humanæ conférre deprehenduntur; scho-
lis, ubi rudes erudiántur, opus est.

At hæ non sunt, ut fatui opinántur, arbitrantur, et
existimant, carnificinæ; sed Iudus: dūmmodo Discípulus
dócilis cállidum, cordátum, atque uno verbo dicam,
dídacticum nanciscátur Praeceptórem.

Ille enim si discit sponte, percontátur, sciscitátur, et quæ-
rit ávide, auscultatque atténte; Hic si docet lubénter,
informat próvide, et incúlcat assidue; delectamentum
exínum est utriq[ue].

Quod Rectóres, ludimasgástri, eorúmque adjútiores, hy-
podidáscali, paedagógi atténdant, perpédantque ob-
solarium didáctrum, ac minervále.

Adjugénda est tamen institutiōni disciplína, id est, cen-
sura et férula: ne vel dissolutio, vel desidia subrépat.

Qui móntia, seu admonitiōnes non morártur, floccipén-
dit, vápulet ¹.

Cáthedra docéntis est, quam étiam concéndit; subsé-
llia discéntium.

Quod Formátor dictat, tu cálamo éxice; ille veró men-
das commónstrans, emendábit, si quid vitióse pósitum;
ut quod dédocet, dedíscas.

Memoriæ quod mandáre vis, rélege sæpius, ac fre-
quénter répete, non cursim, óbiter, et perfunctórie; sed
rebus inténtus, ita quasi inscúlpsum hærébit; Gnomas
vero biblicas edíscere tirúnculi palmárium putent.

Repetitio t'cita est; recitatio clara; exámen quotidiá-
num, vel extraordinárium.

Sí feliciter vis proficere, quidquid modo comprehendísti
mox, statim, e-vestigio, áltéri communica et enárra.

Decet enim te præmonstrántem studiōse imitári; con-
discipulósque certátim æmulári, dónece adæquaveris; aut
(solérta nempe fretus) viceris.

E triviálibus schólis, quæ diligénter frequentánde, gra-
dátim promovémur ad Gymnásia, inde in Académias,
Lycaéa, et Athenéa, quæ Baccaláureos, Magistros, Licen-
tiatos, atque Doctóres creapt.

¹ Las leyes vigentes no le permiten; pero no dejan por eso impu-
nes á los niños disculos.

CAP. IV. *De Grammáctica.*

Grammáticus lítaras orthógráphice píngere, vocábula emphática, et periodos inchoántia majúsculis charakteribus notáre, syllabas copuláre, ómnia commatóbus, seu vírgulis, et punctis distinguere, sermonémque legítime pronunciáre, édoct; dictiōnes declinat, et cónjugat; phrases syntáctice construit.

CAP. V. *De Rhetórica, et Poësi.*

Rhetor ut persuasibiliá persuádeat, fórmulas dicéndi conquírit, ad facúndiam, et eloquéntiam stylum excéret; váría verba tropis (à nativo significátu ad álium sensum transferéndo); sententiásque figúris, seu schemátibus, verba geminando, et ad Euphóniam artificióse transportándo; actionem déniq; gestib; colórat.

Eloquens, ac facúndus orator quóties declámata prooémio, seu exordio præmisso sese insinuat, et benevoléntiam cap-tat; aliquando tamen abrúpte auspicátur: post, causam propónit dilúcide; tum confírmata rationib; válide; illústrat exémplis prolixé (tametsi non dilátat, vel amplificat, nec dignéeditur abs re); objectiones résutat, et resféllet exácte; epílogo perórát, ac conclúdit aliqua præmeditáte, aliqua extémpore.

CAP. VI. *De Fortitúdine.*

Magnánimus est, qui secúnda et advérsa indifferénter ferre potest.

Nihil enim vulgáre admirátur, ad repentina non consternatur, labóres non detréctat, et quibus se addíxit, eos alacriter subit, si enueque urget; pericula inevitabilia si imminent, impéndent vel instant, intrépidus adit; et animose suffert; audáciā modo, et temeritátem refúgiens.

Proptérea quod cœpit, continuat; fessus tamen, et lassus (ne pénitus succumbat) remittit, ac quiéscit parímpet.

Pusillánimis ex advéro prósperis intuméscit; calamítosis subsidit, et ánimum despóndet; inopinis pereéllitur; ad quenvis strépitum effeminaté trépidus est, et quérulus; mutíre, vel híscere vix audet.

Inter fortem ígitur et signávum, segnem, pigrum, quid interest? Ille munia, seu partes vocatiōnis solícite agit, hic neligénter; ille séduló et diligénter, hic socórditer; ille eníx atque accuraté, hic remissé et defunctorié; ille quiétē, hic protérve ac procáctiter, ille cunctando, hic ómnia procrastinando; ille incessanter, sine intermissióne in propóósito decóro pergit, hic desultorie tergiversá-tur, et résistat: verbo ille viget, hic lánguet et torpet ubique

Desidibus et otiosis pigrítuæ, segnitiéi, atque acédia-déditis semper fériæ sunt: étiam proféstis diebus otian-tur atque vagántur.

Navus, sive gnávus etiam in ótio negotiósus est.

CAP. VII. *De Amicitia et Humanitaté.*

Si conversatiōnem tuam ei, quocum conversáris, esse vis amabilem, ac perennáre, esto inferiöribus humá-nus et affábilis; aequálibus officiósus; superiöribus ve-nerabunde obédiens, et inib; grátiam.

Undecimque abscédes, valedicere, si quem cónvenis, aut præteris, amánte humanitére salutáre, resalutá-re salutántem, et discedéntem abs te aliquóusque comitári ne dedignátor.

Interrogánti respónde plácide, ad mínum, saltem, annuéndo, vel abnuéndo, renuéndo.

Loquéntem ne interpélla; nesciénti tamen áliquid, si tibi succurrít; súgere; eum, qui te opperítur, ne morator,

Cucúmque gratificare potes ulla re, ne refragátor, repugnátor, aut gravátor; sed gratis, et gratuito.

Si quis indiget consilio, cōsule; si consolatione, consolāre; si subsídio, sūbveni, opitulāre, et auxiliāre; si suffrāgio, suffragāre; ægrótos vísita: sic ómnium plāne demeréberis favorem, et benevoléntiam.

Lesit te quis? Connive, et suffundes eum; si pōénitet fecisse, da véniam, dimitte ei, et óppido tibi eum devincies, et abstrínges.

Si offendisti ipse; affári, álloqui, pacáre, placare, deprecári, et reconciliari ne pudeat; non dices ergo sed sério.

Simultátem inveteráscere non sines, ne in ódium trāseat.

Contubernáles, et convictóres unanímitas cóndecet.

Dissensiōnes équidem discórdiae, ac dessidia quin intercédant, haud est possibile: sed concórdia redintegranda est tolerántia mütua, et dissidentes per ultro citróque commeántes, ac intercedéntes proxenetas sunt conciliandi.

Fortunátus est áliquis, felicésque succéssus habet? ne limis áspice, aut specta; fave: Infortúnium? commiseráre. Misericódis est miserórum miseréri.

Veracitati imprímis stude; mendatio nihil tétrius, qui comminiscitur quod mentiatur, exósus est.

Si quid innótuit secréti ne divulga; ne rescicat à te álius, támetsi, contétur: tace, inquam, musa, mísita, taciturnitas tua némini incomodávit, téque appriime commendábit.

Inter hílares tétricus ne sis, nec tamen effusé latus.

In álios dicax ne sis, et si quid sermocinando festívi ac lépidi admísces, sales sint, non cavilla; allúde, non vélica; ne quem præsentium laccassas, absentiumque calumniéis.

Nam jurgári, rixári, vitilitigáre agréstium est; criminári, et deférre susurrónum et delatónum; vexáre, et exigitare balat ónum, et scurrarum; conviciári, conviciis pascende, et contumélia afficere, nequam, et nebulónum.

CAP. VIII. *De Modéstia.*

Modéstus verecúndè agit, procacitátem défugit.

Nec támén mórusus est, aut torvus; sed gravis; sevērus, non sævus.

Nihil immoderatè laudat, vel vitúperat, culpat, redár-guit aut reprehéndit; néminem tradúcit, aut diffamat; ad appróbrium néutiquam silet.

Ad hæc non péjerat, nec déjerat, nec facile jurat, si ju-ráverit autem juraméntum, et jusjurandum sancte servat.

Némuni adversátur, aut facéssit moléstiam, aut scándalo, et offendículo est, neminémque sciens, volens que confristat.

Curiósus ardélio ingerit, et immiscet se, ubi ejus nihil interest, étiam quæ celéntur eliciens, et expiscans.

Locutuléjus, seu vaniloquus verbósus est; nugátor facta infécta lóquitur, et bláterat; morológius inéptias anfles próferens inépit, et vaniloquéntia aures implet; fútilis arcána effútis; sophista captiósus est; momus ómnia car-pit, sugillat et cavillátur.

Considerátus non quidem elíquiis est: in multilóquio enim multa vánitas.

Non sibi arrogat, quod non habet; nec állis sua deroga-tat; non ambit, aspirat, ad dignitátes, fascésque, ac honóres; nec sua profúse jactat, aut osténtat; aut in iis glo-riáatur; non sibi plaudit, aut se insolénter effert, et extóllit; sed submítit pótius, demisse gerit, ac humiliat, ideóque exaltábitur.

Vulgi præcónia non afféctat; nec sibi álios anteférri molésté fert.

Festívi joci leporésque, et facétiae urbanos decent; rus-ticitas ópicam barbáriem redólet.

Scurrilitas parasítica summópere discavénda.

Cavillátio virulénta, et sana póstica sannionibus relin-quénda.

Subridére, ridére, et renidére moráti est, cachinári incívile.

RUDIMENTA¹ AD PIETATEM.

PARAPHRASIS

DOMINICÆ PRECATIONIS.

Pater, ó hominum rerumque æterne creator,
O Summum, quod petimus nocte diéque, bonum
Perdiderat quandam primi nos culpa parentis,

Atque sibi servos fecerat arte Satan:
Sed tandem meritis operaque unius JESU,
Nos tua iam sôboles progeniesque sumus.
Tu pater es nobis, quid non speremus amando?
Tu Deus, ergo nihil prorsus obesse potest.
Cœlum habitas, et nobis certa est patria cœlum,
Hac modò transimus, quo redeamus eó.
Nos ubi certa manent æternæ gaudia vitæ,
Te simulac dabitur cernere, sancte parens.
Despicis hunc mundum, quia purus, et omnia quamvis
Plena tui, fœcis nil tamen ejus habes.
Quin è terrenis nos subvehis undique rebus
Cordaque nostra tuus spiritus intus alit.
Unde aspiramus votis ardentibus istuc,
Et desiderio ducimur usque tui.
Si rursum geniti cœlo tibi fidimus uni,
Quæsumus haec, clemens, accipe vota, pater.
Redditio nos tales, ut quisquis noverit, inde

* Los siguientes disticos los traducirán los niños cuando lo dicte la prudencia del maestro, convendrá después de las fábulas de Esopo, é antes si están impuestos en las oraciones de Gerundio simple y compuesto, y han aprendido á comprobar las reglas que prescriben el modo de deshacer el Hipérton segun las tiene indicadas en la pág. 235 esta colección.

Cogatur nomen glorificare tuum.
Scilicet immaculata tuo sit vita favore
Nostra sit in rebus ménisque, animusque piis;
Atque tuam toto quæramus pectore laudem.
Sit tua sit noster gloria sola scopus:
Adveniatque tuum florens et amabile regnum,
Quo tremat ad verbum vir mulierque tuum.
Nos rege. Nos in te transforma. lámque tuo sit
Spiritui noster spiritus unanimis.
Ac, tua quod dictat, vel mandat sancta voluntas,
Ut faciat, quisque, id, curet, amore tui.
Efficio, in terra tibi mos, pater alme, geratur,
Non secus ac summi fit regione poli.
Atque salutiferis et spiritualibus escis,
Quotidièque sacro nos ale pane tuo.
Panis hic est sermo tuus, est et sacra synaxis,
Hinc fac pascamur. Póst dato, quidquid opus.
Fac nos pœnitent, quoties peccavimus, ac te
Continuò oremus suppliciter veniam.
Et quidquid sit id, ignosce: et miserere tuorum:
Nec dato indicio crimina nostra tuo.
Da, inter nos dilectio mutua, firmaque sit pax
Inter nos CHRISTUM sit pia cura sequi.
Sicque aliorum alii vitia offensasque feramus
Æquo animo, atque ultro demus eis veniam.
Tota hæc innumeris agitatur vita periclis,
Nusquam tentator non struit insidias.
Aut ne tentari, aut certe nos ne sine viaci,
Hostilis nobis impetus esto bono.
Ni tua nos foedo clementia servet ab hoste
Cernis in æternum qui trahet exitium.
Nos ergo à technis illius tolle maligni:
Afferitoque tua pro bonitate, pater.

SALUTATIO ANGELICA

AD VIRGINEM MATREM.

VIRGO mater ave divino numine plena,
Cœlica quam totam gratia delibuit.
Est dominus tecum, cui sic te virgo dedisti,
Ut sit dignatus filius esse tuus.
O fœlix una ante alias purissima virgo :
Supra fœmineos tu benedicta choros :
Atque tui fructus ventris benedictus **JESUS** :
Fœlix virgo tui mater es alma patris.
O fœlix venter, fœlicia viscera prorsus,
Quis summi templum contigit esse Dei.
O Maria æternam nobis orato salutem :
Chara Deo, miseris tempus in omne fave.

SYMBOLI APOSTOLÓRUM

PARAPHRASIS

IN TE credo pater, rerum cui summa potestas,
Qui sine principio es, qui sine fine Deus.
Omnium es et Deus et Dominus, moderator et auctor
In quo uno ipse meam spémque fidémque loco.
Conditor es vastæ, parientisque omnia terræ :
Atque tuae cœli sunt bonitatis opus.
Iussisti pelagus spatiōsum ut cingeret orbem ,
Ac passim dulces exorerentur aquæ.
Aera fecisti, et flammis velocibus ignem :
Omnia quæ nostro sunt elementa solo.
Tu solo nutu propter nos cuncta creasti :
Sic nos ex omni tempore semper amas.
Unus te colimus : nam te peademus ab uno :
Ac tibi, quicumque est, omnia debet homo.

Tu pater es noster, tu requies certa laborum :
Te penes est, quidquid maximus orbis habet.
Si tu nos pateris desertos esse, perimus.
Tu virtus unus, vita, salüsque hominum.
Nulla est humanis prorsus fiducia rebus :
In te uno nostram ponimus ergo fidem.
Hæc sincéra fides, pater optime, maxime, si quis
Se tibi committat credulitate pia.
In te igitur credo, et confido, certior ejus
Omnis, quod famulis pollicitare tuis.
Inque tuum natum credo constanter **JESUM**,
Æternum, æqualem, consimiléquam tibi.
Hunc hominem factum servandis omnibus, atque
Hunc ego credo Deum de genitore Deo.
Confiteor **CHRISTUM**, mundique agnosco monarcham,
Omnia qui teneat sub ditione sua.
Qui sit divino conceptus numine, natus
Intacta e **MARIA** virgine verus homo,
Quo nos æterno cœli donaret honore
Purgatos vitis, letiferisque malis
Quis memoret, quantos voluit perferre labores ?
Quàm nostra causa dura et acerba pati?
Nostra lubens in se commissa receptit, et insons
Tanquam agnus, nobis cuncta ferenda tulit.
Heu toties cæsus, toties sua membra ferinis
Judæis ultro dilaceranda dediti.
Passus inauditam, Pilato judge, mortem ,
Affixus saeva probriferæque cruci:
Unde salutiferum per vulnera quinque cruentum.
Fudit, eo pacta crimina nostra luen.
Mortuus est nobis, etenim nos morte redemit :
Inque novo nobis conditus est tumulo.
Interea ut premeret stygium virtute tirannum ,
Ivit in infernas tartareaque domos.
Inde triumphator superas emersit ad auras,
Tertius ut primum cœpit adesse dies.
Coram discioulis tandem super æthera **vectus**,

Ascendit patriam , cœlica regna , domum .
 Et sedet ad patris dextram , et dominatur Olympo ,
 Cunctaque jure suo celsa vel ima regit .
 Idem olim veniet rursum , quo judicet omnes ,
 Sive erimus , seu nos fata fuisse volent .
 CREDO in sp̄itum item sanctum , qui recreat aura
 Vitali firma pectora septa fide .
 Et te sancta Dei credens Ecclesia , quidquid
 Astruis , ore lubens , cordeque confiteor .
 In te Christigenæ coeunt seu corpus in unum ,
 Cujus JESUM unum credimus esse caput .
 Hinc est sanctorum unanimis conjunctio , qua nos ,
 Ut fratres unit spiritualis amor .
 In te tum fateor , tum credo piacula solvi ,
 Quicunque , ut par est , ad tua sacra venit .
 Postremò , ut vitæ raddatur mortuus omnis ,
 Spero fore , inque sua carne resurgat homo :
 Ac deinceps vitam ducat sine fine perennem :
 Et capiat factis præmia digna suis .

DECALOGI PRÆCEPTA.

Unum agnosce Deum Dominumque , et amando verere ,
 Inque uno tua spes bareat atque fides .
 Ne temere jures , Domini irreverenter habere
 Nomen adorandum sit tibi relligio .
 Sabbathum sanctificare : CHRISTI sine spiritu in t
 Regnet , et impurum desine carnis opus .
 Ex animo patrem et matrem cole qui tibi præsunt :
 Subditus esto libens , jusque suum tribue .
 Ne sis occisor : cuiquam male velle caveto ,
 Néve nocens ullo sit tua liugua modo .
 Ne mœchare , voluptates fuge , castus est : atque
 Ex omni serva parte pudicitiam .
 Vive labore tuo : fur ne sis , usq[ue]caveto .

Fraher eger : facito , qua potes , ipse juves .
 Candidus et dexter sis : virtus maxima candor :
 Mentire , aut falsum testificare , nihil .
 Munditiem cordis summam Deus ecce requirit :
 Affectus discas ut resecare malos .
 Ne captes nuptam , nec rem , quam scis alienam :
 Alterius quidquam concupisse nefas .
 Haec meditanda decem summi præcepta tonantis
 Sunt nobis omni , frater amice , loco .
 Ut piè et ex animo servemus , ubique studentes
 Tota immortali mente placere Deo .

PARÆNESIS.

Quà sit iter virtutis , habe , puer , idque teneto ,
 Si tibi consultum rectius esse velis .
 Desudas multum , quandoque beatulus ut sis :
 Sed tamen in totum proficis ipse nihil .
 Danda opera in primis , simul hoc ardenter agendum ,
 Grata sit in cunctis ut tua vita Deo .
 Huc enitentes Deus optimus adjuvat ultrò :
 Consequiturque hominum non sine laude favor .
 Nil siquidem vel amabilius , vel pulchrius ipsa
 Virtute : haec pueros provehit una bonos .
 Ipse autem domino placeas , mihi crede , licebit ,
 Atque inter magnos connumerere viros ,
 Semper alexicacum si tu conabere CHRISTUM ,
 Omni ope , sinceris moribus exprimere .
 Huc igitur mel te , puer , contendito , queso
 Ut CHRISTUM spires , ut sapias , referas ,
 Hoc est , ut castus sit , purus , et interger omni
 Ex parte , interius mundus et exterius .
 Ad communem usum factus , tractabilis , expers
 Et fuci atque doli , nescius invidiae .
 Ut mitis , patiensque malorum . sis quoque simplex
 In orimis : gaudet simplicitate Deus .

Semper morigerere parentibus atque magistris :
 Semper et his præstes, quod potes , obsequium.
 Mundi contemptor, divini rebus inhærens,
 Sed curis animo sordidulis vacuo :
 Ut breviter cœlo mundoque probere: ita demum
 Divino expressus munere CHRISTUS erit.
 Optima quæque statim ac primo discenda : sed ut nil
 Quam CHRISTUM studio sit didicisse prius.
 Quém nosse, est æterna beataque vita. Tuum ergo
 Omne fac ut semper spectet in hoc studium.
 Litterulis incumbe bonis, amplectere linguas :
 Pervius ut tandem sit tibi sermo Dei.
 Præque oculis CHRISTUM consuescas semper habere ,
 Scitaque : servari queis sine nemo queat.
 Is felix in quo rudibus grandescit ab annis
 CHRISTUS , et usque suo numine cuncta regit.
 Haec puer in summa sanctæ ratio optima vitæ ,
 Quam servando , Deo proximus esse potes.
 Allectabit honos famæ diffusus honestæ ,
 Hincque Deo multi nomina sponte dabunt.

ORACIONES DE INFINITIVO

QUE PUEDEN VARIARSE POR OTROS MODOS SEGUN LA
 PARTÍCULA Ó CONJUNCION.

REGLA XIII.

*Verbos que rigen el segundo verbo á infinitivo ó sub-
 juntivo con ut, y con ne si hay negacion¹.*

Cives voluerunt id ærarium esse² commune. Fortuna voluit, ut dignitatem et fortunas ego recuperarem. Jugurtham monuit Scipio, ut amicitiam populi romani coleret. Cæsar imperavit huic naves longas fieri. Timoleon oravit omnes, ne³ fäcerent id. Oportet nosmetip-
 pos defendere causam Regis. Totum negotium tu susti-

¹ Y son los que significan querer, desear, agradar, conceder, permitir, convenir, persuadir, amonestar, avisar, y estas frases, ser justo, conveniente, necesario, etc., y determinan á subjuntivo mas bien que á infinitivo los que significan mandar, decretar, ordenar, determinar, acontecer, pedir, rogar, hacer, pactar, alcanzar, aconsejar; y á subjuntivo solamente, estas frases; dare operam, auctor tibi sum; caput vel primum, vel postremum, vel proximum est ut; sequitur, restat, superest ut; non committam ut; moris, vel mos, vel consuetudo est ut, y algunas otras que se observarán en los autores.

² Los maestros harán que los niños varien las oraciones por los diferentes modos que admitan, al tenor de lo que se enseña en las reglas.— ³ En lugar de ne, se puede poner ut ne, ó ut non.